

บทที่ 2

แนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

1. แนวความคิดเรื่องการเลือกสรรทางการเมือง (Political Recruitment) ในบริบททางสังคมของประเทศอังกฤษ

1.1 โครงสร้างของการเลือกสรรทางการเมือง

1.1.1 โครงสร้างทางด้านโอกาส

โครงสร้างทางด้านโอกาสถูกกำหนดโดยสถาบันและสถาบันและสิ่งแวดล้อมทางการเมือง เช่น โครงสร้างขององค์การเลือกตั้ง และกฎหมายต่างๆ จะเป็นแนวทางสำหรับการก้าวสู่ตำแหน่งนักการเมือง, ระบบการเมือง, ความเข้มแข็งของพรรคการเมือง, จำนวนขององค์การของการเลือกสรรในระดับต่างๆ อัตราของคนที่เข้ามาสมัครใหม่ ระดับการแข่งขันของพรรคการเมืองต่างๆ ในประเทศนั้นๆ

ทฤษฎีทางเลือกที่มีเหตุผล (Rational choice) สามารถอธิบายการตัดสินใจสมัครของนักการเมืองได้ ซึ่งสรุปได้ว่า นักการเมืองมีเหตุผลในการตัดสินใจเข้าแข่งขัน เพราะคาดคะเนว่าโอกาสที่จะประสบความสำเร็จมีมากกว่าที่จะไม่ประสบความสำเร็จ และเห็นว่าประโยชน์ที่จะได้มีมากกว่าผลเสีย

แนวคิดนี้ได้รับความนิยมในสหรัฐอเมริกา เพราะนักการเมืองของสหรัฐอเมริกาที่ก้าวเข้าสู่การได้รับเลือกสรรเป็นผู้ที่มีกลยุทธ์ในการแสดงบทบาททางการเมือง พัฒนาทรัพยากรและเครือข่ายสนับสนุน มีการจัดการที่ดีในการเลือกตั้งแบบธรรมดาและการเลือกตั้งทั่วไปสร้างความสะดวกของต้นทุนกับโอกาสที่จะได้รับการเลือกตั้ง ในช่วงสองทศวรรษหลังโครงสร้างของการเลือกสรรจะกระจายสู่องค์กรระดับล่างๆ มากขึ้น นักการเมืองจะตัดสินใจด้วยตัวเองว่าจะหากลยุทธ์ในการแข่งขันอย่างไร ซึ่งมักจะคำนึงถึงความต้องการของประชาชนมากขึ้น

ในประเทศอังกฤษก็คล้ายคลึงกับสหรัฐอเมริกา เพราะโครงสร้างทางด้านโอกาสเป็นหนึ่งเดียว เมื่อนั่งของพรรควางลงก็มีโอกาสสำหรับนักการเมืองจากท้องถิ่นที่เข้าดำรงตำแหน่งแทน นอกจากนี้แล้วผู้เข้าแข่งขันที่อายุน้อยก็อาจจะเจริญรอยตามบิดาที่เคยทำงานทางด้านการเมืองมาก่อน

แต่อย่างไรก็ตามมีความแตกต่างที่สำคัญระบบการเมืองของสหรัฐอเมริกา กับอังกฤษคือระบบของอังกฤษมีรูปแบบการเลือกสรรที่เป็นหนึ่งเดียวคือ จากพรรคผู้ลงสมัครการปกครองส่วนท้องถิ่น เข้าสู่การเป็นนักการเมืองที่อาวุโสหน่อย นั่งแถวหลังในสภาสามัญชน และสุดท้ายสู่คณะรัฐมนตรี นักการเมืองทั้งหมดได้รับการปฏิบัติในแนวทางเดียวกันถือว่ามีกรรมสัมพันธ์อำนาจ นักการเมืองไม่สามารถถอนออกกรอบนี้ได้ ถึงแม้ท้องถิ่นนิยมจะสำคัญ แต่ไม่ได้มีอิทธิพลมากพอต่อโครงสร้างทางด้านโอกาส¹

1.1.2 ชนิดของผู้เข้าแข่งขัน

โครงสร้างทางด้านโอกาสในอังกฤษมีลักษณะแบบปิรามิด ในระดับล่างจะมีข้อจำกัดทางกฎหมายอย่างในการที่จะเข้าไปเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งในระดับชาติ มีโอกาสเพียงเล็กน้อยที่จะเข้าไปเป็นผู้สมัครของพรรคใหญ่ๆได้ พอจะจำแนกประเภทของผู้เข้าแข่งขันได้ดังนี้

- เจ้าของตำแหน่งเดิม (incumbents) ผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งในครั้งก่อนได้รับที่นั่งเดิมอยู่ในพรรคเดิม
- ผู้ที่รับช่วงจากเจ้าของที่นั่งเดิม (Inheritors) ผู้ที่เข้ามาแทนนักการเมืองคนเดิมที่ลาออก
- ผู้ที่เข้าชิงตำแหน่งจากเจ้าของที่นั่งเดิม (Challengers) ผู้ที่จะช่วงชิงตำแหน่งจากนักการเมือง จากพรรคอื่น ๆ
- ผู้เข้าชิงตำแหน่งจากเจ้าของที่นั่งเดิม แต่โอกาสที่จะชนะมีน้อย (Low prospect Challengers)

ในการเลือกตั้งทั่วไปของอังกฤษในปี 1992 ผู้เข้าแข่งขันแต่ละประเภทมีโอกาสในการชนะแตกต่างกัน เจ้าของตำแหน่งเดิมได้รับเลือกตั้ง 92% ผู้ที่รับช่วงจากเจ้าของตำแหน่งเดิม และผู้ที่เข้าชิงตำแหน่งจากเจ้าของที่นั่งเดิมได้รับเลือกเพียง 2.6%

ในโครงสร้างของปิรามิด โครงสร้างทางด้านโอกาสของอังกฤษแคบ อันเนื่องมาจากสถาบัน ตามปกติแล้วนักการเมืองได้เด้ามาจากนักเคลื่อนไหวของพรรคการเมืองผู้สมัคร

¹ Pippa Norris and Joni Lovenduski, Political Recruitment (Cambridge : Cambridge University Press, 1995), pp. 21-24.

การปกครองส่วนท้องถิ่น จากจังหวัดสู่รัฐสภา หรือจากนักการเมืองที่อาวุโสน้อยสู่รัฐมนตรี ซึ่งจะแตกต่างจากสหรัฐอเมริกาที่ปกครองแบบจากสหพันธรัฐ มีหลายทางเลือกสำหรับโครงสร้างของโอกาส นักการเมืองสามารถเคลื่อนไหวในโครงสร้างทางด้านโอกาสที่ซับซ้อน²

1.1.3 ระบบกฎหมายและบรรทัดฐานเชิงคุณสมบัติน

กระบวนการการเลือกสรรโดยปกติอยู่ใต้อำนาจของพรรคการเมือง กฎหมาย และ พฤติกรรมที่ไม่เป็นทางการ ในอังกฤษมีกฎหมายน้อยอย่างที่เป็นอุปสรรคต่อการเป็นผู้ลงสมัคร รับเลือกตั้ง นั่นคือ เรื่องสัญชาติและอายุ ผู้ที่จะเข้ามาเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องอยู่ในกรอบของกฎหมาย “House of Commons Disqualification Act, 1975” มีข้อจำกัด เช่น สมาชิกผู้ที่ยังเป็นบุคคลล้มละลาย 6 เดือนหลังจากที่ได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะพ้นจากตำแหน่ง บุคคลที่ไม่ได้รับเลือกจากสมาชิกของรัฐสภาจะหมดโอกาสได้รับการเลือกสรร ผู้ที่ทำผิดกฎหมายเลือกตั้งจะหมดสิทธิ์ที่จะสมัครเป็นเวลา 5 ปี โดยทั่วไป และ 10 ปีในเขตเลือกตั้งที่กระทำผิด

นอกจากนี้แล้วระบบการเลือกตั้ง ก็มีอิทธิพลต่อโครงสร้างทางด้านโอกาส ในอังกฤษใช้ระบบคะแนนเสียงที่มากกว่า (first-past-the-post) จำนวนที่นั่งที่มีอยู่ในสภาสามัญชนและความเชื่อมโยงกันระหว่างผู้สมัครมีกับพรรคที่มีฐานเสียงในเขตเลือกตั้งจึงเป็นปัจจัยกำหนดโครงสร้างโอกาส³

1.1.4 การลงสมัครของเจ้าของตำแหน่งเดิม

ปัจจัยอย่างหนึ่งที่มีผลต่อโครงสร้างทางด้านโอกาสคือ การลงรับสมัครของเจ้าของตำแหน่งเดิม ถึงแม้เจ้าของตำแหน่งเดิมจำนวนหนึ่งไม่สามารถลงสมัครได้ด้วยเหตุผลที่จำเป็น เสียชีวิต ความเจ็บป่วย หรือเปลี่ยนงาน แต่ส่วนหนึ่งก็ยังลงสมัครเบะส่งผลต่อการเลือกสรรคนรุ่นใหม่เข้ามา

1.1.5 ระบบพรรคการเมืองและการแข่งขันของผู้เข้าแข่งขัน

ระบบพรรคการเมือง หมายถึง โครงสร้างในการแข่งขันของพรรคที่จะเกิดขึ้นในการเลือกตั้งและในรัฐสภา การแข่งขันของพรรคการเมืองมี 2 องค์ประกอบคือ ความเข้มแข็งของพรรคและอุดมการณ์ของพรรค

² Ibid, pp.24-26.

³ Ibid, pp.26-29.

ตั้งแต่หลังสงครามโลกเป็นต้นมา พรรคแรงงานและพรรคอนุรักษนิยมมีการแข่งขันกันอย่างชัดเจน ส่วนพรรคเล็ก ๆ จะอยู่นอก ระบบพรรคการเมืองของอังกฤษมีการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน ตั้งแต่กลางทศวรรษที่ 1960 เป็นต้นมา การเคลื่อนไหวของพรรคเล็กการเพิ่มขึ้นของการสำรวจประชามติด้วยโพลล์, การลดลงของความเป็นพรรคแรงงานหรือพรรคอนุรักษนิยม และการแย่งที่นั่งกันของพรรคแรงงานและพรรคอนุรักษนิยม เนื่องด้วยความแปรผันของพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งของประชาชน และการลดลงของความจงรักภักดีต่อพรรคหลักสองพรรค⁴

1.2 สถานภาพทางสังคมของผู้เข้าแข่งขันเข้าสู่กระบวนการเลือกสรร

ผู้ที่พรรคเลือกใช้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นต้องสามารถเป็นตัวแทนของพรรคได้ กล่าวคือ บุคคลนั้นต้องสามารถทำงานร่วมกับสาขาพรรคในพื้นที่ต่างๆ ได้ดี เข้ากับกลุ่มคนได้ และสามารถเป็นตัวแทนของคนแต่ละกลุ่มที่จะสนับสนุนบุคคลนั้นได้ สถานภาพทางสังคมนั้นก็คือระดับชั้นในการทำงาน, เพศ, เชื้อชาติ และการศึกษา⁵

1.2.1 ระดับชั้นเชิงอาชีพ (Occupational class)

เป็นปัจจัยที่สำคัญและซับซ้อนในพรรคใหญ่ๆ ล้วนต้องการผู้ชำนาญการ เช่น นักกฎหมาย นักวิชาการและครูบาอาจารย์ จากการวิจัยพบว่า พรรคแรงงานประสบความสำเร็จในการเลือกผู้สมัครที่เป็นชนชั้นผู้ใช้แรงงาน (Working class) เพราะความแตกต่างทางสังคมพรรคอนุรักษนิยมประสบความสำเร็จที่นำเอาชนชั้นผู้ใช้แรงงานมาเป็นผู้สมัครเพราะถูกต่อต้านจากองค์กรพรรคระดับท้องถิ่น

งานวิจัยพบว่า ผู้ชำนาญการที่เป็นชนชั้นกลางที่เคยทำงานทางด้านการเมือง, มีเวลาที่ยืดหยุ่นได้, สามารถสละเวลามาได้ มีความเป็นอิสระในวิชาชีพ, มีความมั่นคงทางด้านฐานะทางการเงิน, มีเครือข่ายที่เชื่อมโยงกับสาธารณะชน มีสถานภาพทางสังคมดี มีประสบการณ์ในการออกนโยบาย และมีทักษะเพียงพอสำหรับชีวิตทางการเมือง เช่น อาจารย์ เจ้าหน้าที่ขององค์กรการค้า นักวิชาการ นักวิจัยทางด้านการเมือง นักการเมืองท้องถิ่น ข้าราชการด้านสวัสดิการสังคม สื่อมวลชน เป็นต้น ซึ่งคนกลุ่มนี้ได้รับการยอมรับจากพรรคการเมืองเพิ่มมากขึ้นตลอดเวลา

⁴ Ibid, pp. 31-33.

⁵ Ibid, p. 93.

1.2.2 การศึกษา (Education)

ในรัฐสภาจะมีสมาชิกที่ล้วนแล้วแต่มีการศึกษาดี รัฐสภาของอังกฤษสมาชิกส่วนมากจะมาจาก Oxford และ Cambridge และจากโรงเรียนราชภัฏระดับผู้ดี ด้วยเหตุผลที่ว่าระดับการศึกษาที่ดีเป็นสัญญาณบ่งบอกถึงความสามารถและสถานภาพทางสังคมซึ่งเป็นบุคคลที่เขาต้องการจะเลือก⁶

1.2.3 เพศ (Gender)

อิทธิพลของเพศก็มีผลต่อการเลือกสรร ซึ่งขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ลงคะแนนด้วยว่าต่อต้านผู้หญิงหรือไม่ จากการศึกษาพบว่าพรรคให้ความยอมรับต่อผู้หญิงน้อย เพราะผู้ลงคะแนนมีทัศนคติที่เอนเอียงไม่ชอบผู้สมัครที่เป็นผู้หญิง อาจเพราะว่าพวกเขากลัวผู้หญิงเสียคะแนนนิยม ซึ่งเกี่ยวข้องกับการแบ่งงานในครอบครัว ค่านิยมแบบเก่าๆ คนมักเชื่อว่าผู้หญิงมีทรัพยากรด้านการเงินและเวลาน้อย มีความทะเยอทะยานทางการเมืองต่ำ และมีความมั่นใจต่ำกว่าผู้ชาย

จากการศึกษาพบว่า ถึงแม้ผู้หญิงจะได้รับเลือกเข้าไปอยู่ในสภาแต่มักจะถูกครอบงำโดยผู้ชาย ในพรรคอนุรักษนิยมพบว่า ผู้หญิงเป็นสมาชิกในระดับรากหญ้าเป็นจำนวนมากแต่ได้รับการเลือกสรรเพียง 10% คนมักเชื่อว่าผู้หญิงขาดความมั่นใจและขาดจุดยืนที่มั่นคง นอกจากนั้นแล้วยังพบว่าผู้ชายมีสหภาพแรงงานให้ความช่วยเหลือมากกว่าผู้หญิง⁷

1.2.4 เผ่าพันธุ์ (Race)

จากการวิจัยพบว่า ตัวแปรทางด้านเผ่าพันธุ์มีผลต่อการเลือกตั้งในยุคปัจจุบัน ในบางครั้งมีประชาชนจำนวนมากยังตั้งข้อสงสัยต่อผู้มีสีผิว นักการเมืองผู้มีสีผิวต้องมีผู้สนับสนุนถึงจะได้รับการยอมรับ นักการเมืองผู้มีสีผิวมักจะได้รับคามเจ็บปวดจากการเลือกตั้งอันเนื่องมาจากการเหยียดสีผิว ผู้ที่จะได้รับชัยชนะจะต้องได้รับการสนับสนุนจากบุคคลสำคัญในพรรคแต่อย่างไรก็ตาม พบว่า นักการเมืองผู้มีสีผิวมีจำนวนเพิ่มขึ้นในการเมืองระดับท้องถิ่นและมีการแสดงบทบาทพอสมควรในการเมืองระดับต่างๆ⁸

⁶ Ibid, p. 113.

⁷ Ibid, pp. 115-116

⁸ Ibid, pp. 118-120

1.2.5 อายุ (Age)

นักการเมืองที่อายุน้อยมักจะมีแรงกระตุ้นสูง (Motivated) ที่จะขึ้นสู่อำนาจสูงสุดทางการเมือง และมีผลต่อความต้องการของประชาชนด้วย ระดับอายุช่วง 30 ปลายๆ หรือ 40 ต้นๆ เป็นช่วงอายุที่ดีที่สุดสำหรับการเมือง เพราะมีโอกาสได้มีกิจกรรมทางการเมือง มีประสบการณ์ในการช่วยเหลือสังคม มีการเชื่อมโยงที่ดีกับเครือข่ายของพรรคการเมือง แต่อย่างไรก็ตามในบางครั้งก็พบว่า ผู้ทำการเลือกสรรอาจเห็นว่านักการเมืองที่อายุ 50 ปีขึ้นไปแก่เกินไป⁹

1.3 ทักษะของผู้เลือกสรร

ปัจจัยสำคัญ 3 ประการที่มีผลต่อการเลือกปฏิบัติ (Discrimination) ของผู้เลือกสรรคือ ประการแรกไบสมัครของผู้เข้าแข่งขันทำให้ผู้เลือกสรรรู้สึกต่อต้านหรือไม่ สองผู้เลือกสรรเปิดเผยข้อมูลเรื่องเพศ และชาติพันธุ์ตามทัศนคติของเขาหรือไม่ และสาม มีบรรทัดฐานอะไรที่สมาชิกพรรคใช้ในการเลือกสรร

การพิจารณานั้นหมายถึง การตัดสินใจในเชิงบวกหรือเชิงลบของผู้เข้าแข่งขันแต่ละกลุ่มที่ได้พิจารณาถึงระดับปัจเจกชนในเรื่องศีลธรรม ความสามารถและประสบการณ์

1.3.1 การรับรู้ของผู้เข้าแข่งขันในเรื่องการเลือกปฏิบัติ (Discrimination)

ผู้เข้าแข่งขันทั้งที่ประสบความสำเร็จและล้มเหลวอาจจะเชื่อได้ว่าพวกเขาได้รับการปฏิบัติไม่เหมือนกัน หรือไม่ยุติธรรม การรับรู้ของผู้เลือกสรรจากไบสมัครอาจจะไม่ถูกต้องเสมอไป ผู้เข้าแข่งขันอาจรู้สึกแฉงใจว่าไบสมัครของคนกลุ่มไหนที่จะได้ผ่านเข้าสู่ขั้นตอนการสัมภาษณ์

1.3.2 ทักษะของผู้เลือกสรรเกี่ยวกับผู้หญิง

สมาชิกพรรคการเมืองต้องการให้มีผู้หญิงมากขึ้น แต่พวกเขาไม่มั่นใจในเรื่องคะแนนนิยมของผู้หญิง ผู้หญิงที่อายุไม่มากเคลื่อนไหวเพื่อต้องการผ่านการเลือกสรร ส่วนผู้หญิงที่อายุมากจะมีความคิดเห็นตรงกันข้ามกับผู้หญิงที่อายุไม่มากแต่จะสนับสนุนผู้ชายที่อายุมากกว่า¹⁰

⁹ Ibid, pp. 110-122.

¹⁰ Ibid, pp. 123-133.

ตารางที่ 2.1 แสดงถึงคุณสมบัติในการพิจารณาใบสมัครของผู้เข้าแข่งขันของสมาชิกพรรคการเมือง

	ความสามารถ ในการหาเสียง	บุคลิกภาพ	การเชื่อมโยง กับสาขาพรรค
ความสามารถในการพูด	0.77		
ประสบการณ์ทางการเมือง	0.74		
การรับรู้ในประเด็นต่างๆ	0.69		
พลังและแรงขับเคลื่อน	0.66		
โอกาสที่จะชนะการเลือกตั้ง	0.63		
ความมีประสิทธิภาพ	0.62		
ประสบการณ์และการทำงานในพรรค	0.60		0.47
บุคลิกภายนอก	0.59		
การศึกษาดี	0.55		
ความคิด	0.52		
ความเอาใจใส่		0.76	
ความซื่อสัตย์		0.76	
ความมีหลักการ		0.73	
การสนับสนุนความคิดทางการเมือง		0.59	
ความมั่นคงทางครอบครัว		0.55	
บุคคลในท้องถิ่น			0.81
ความมีชื่อเสียงในสังคม			0.44
การทำงานร่วมกับสาขาพรรค	0.43		0.45
เปอร์เซ็นต์ที่อธิบายถึงความแตกต่าง	42.5	7.5	5.7

Note : The coefficients are produced by principal components factor analysis with a minimum eigenvalue of 0.40

ที่มา : Pippa Norris and Joni Lovenduski, Political Recruitment (Cambridge : Cambridge University Press, 1995), p. 138.

ซึ่งคุณสมบัติต่างๆ แบ่งได้เป็นสามกลุ่มคือ ความสามารถในการหาเสียง, บุคลิกภาพส่วนบุคคล และการเชื่อมโยงกับสาขาพรรค คุณสมบัติกลุ่มที่สำคัญที่สุดคือ ความสามารถในการหาเสียง คุณสมบัติที่รองลงมาคือ บุคลิกภาพส่วนบุคคล และท้ายที่สุดคือ การเชื่อมโยงกับสาขาพรรค

คุณสมบัติต่างๆ เหล่านี้จะใช้เป็นประเด็นในการตัดสินใจของสมาชิกพรรค ซึ่งจะจัดลำดับของใบสมัครว่า ดีที่สุด, ดีรองลงมา, ดีรองลงมาอีกและอื่นๆ

ตารางที่ 2.2 แสดงคุณสมบัติที่สมาชิกพรรคการเมืองใช้เป็นประเด็นในการเลือกสรรผู้เข้าแข่งขัน

	Beta
โอกาสที่จะชนะการเลือกตั้ง	0.16**
ความสามารถในการพูด	0.16**
พลังและแรงขับเคลื่อน	0.12**
การสนับสนุนความคิดทางการเมืองของผู้เลือกสรร	0.11**
การรับรู้ในประเด็นต่างๆ	0.10**
ประสบการณ์ทางการเมือง	0.10**
R2	0.30

Note : The dependent variable was whether the respondent ranked the applicant best (4), Second (3), third (2) or other (1)

The model uses OLS regression with standardized beta coefficients. ** = sig.p>0.1

ที่มา : Pippa Norris and Joni Lovenduski, Political Recruitment, (Cambridge : Cambridge University Press, 1995), Table 7.8 p. 139.

จากหลักฐานดังกล่าวพอจะสรุปได้ว่า สิ่งที่สมาชิกพรรคต้องการคือ ผู้ที่สามารถเอาชนะการเลือกตั้งได้

ถ้าความสามารถในการหาเสียงสำคัญที่สุดแล้วผู้หญิงจะเหมาะสมน้อยกว่าผู้ชายหรือไม่? จากหลักฐานพบว่า ผู้หญิงได้รับการสนับสนุนน้อยกว่าผู้ชาย ผู้เลือกสรรเชื่อว่าผู้หญิงมีความสามารถในการหาเสียงน้อยกว่าผู้ชาย แต่อย่างไรก็ตามความต้องการของผู้ออกเสียงก็มีอิทธิพลต่อผู้เลือกสรรด้วย¹¹

¹¹ Ibid, pp. 137-142.

ตารางที่ 2.3 แสดงคุณภาพของใบสมัครที่แบ่งแยกตามเพศ

	ใบสมัคร		
	ชาย	หญิง	ความแตกต่าง
ความสามารถในการพูด	65	53	13
โอกาสที่จะชนะการเลือกตั้ง	43	33	10
การสนับสนุนความคิดทางการเมือง	42	33	9
พลังขับเคลื่อน	62	55	7
ความสามารถในการรับรู้	58	57	1
ประสบการณ์ทางการเมือง	55	54	1

ที่มา : Pippa Norris and Joni Lovenduski, Political Recruitment, (Cambridge : Cambridge University Press, 1995), p. 138.

1.4 ทรัพยากรของผู้เข้าแข่งขัน

อาชีพนักการเมืองนั้นต้องมีทรัพยากรที่เหมาะสม นั่นคือ ต้องมีรายได้ส่วนบุคคล การสนับสนุนของสหภาพต่างๆ เวลา ประสบการณ์ทางด้านการเมืองและเครือข่ายที่สนับสนุน

1.4.1 รายได้ส่วนบุคคล

ในประเทศอังกฤษ การปรับปรุงระเบียบในด้านการศึกษาของพรรคอนุรักษนิยม และพรรคแรงงาน ทำให้ช่วงหลังสงครามโลกเป็นต้นมามีข้อจำกัดในการใช้เงินหาเสียงมากขึ้น ทั้งในส่วนตัวของนักการเมืองและสาขาพรรค ซึ่งนักการเมืองแต่ละคนจะใช้เงินในการหาเสียงประมาณ 600 ปอนด์

1.4.2 การสนับสนุนของสหภาพแรงงาน

ในไม่กี่ปีที่ผ่านมาสหภาพแรงงาน ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการของพรรคการเมืองแบบสมัยใหม่ ภาวะผู้นำของพรรคการเมือง ตัวอย่างเช่น พรรคแรงงานในปี 1992 ได้รับการสนับสนุนจากสหภาพแรงงานถึง 271 องค์กร ซึ่งสหภาพแรงงานเหล่านี้จะมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกสรรของพรรคทั้งในทางตรงและทางอ้อม ทั้งในขั้นตอนของการพิจารณาใบสมัครและการสอบสัมภาษณ์ที่สาขาพรรคและการสัมภาษณ์ขั้นสุดท้าย ผู้เข้าแข่งขันที่ได้รับการสนับสนุนจากสหภาพแรงงานจะมีโอกาสได้รับเลือกจากพรรคมากกว่าผู้เข้าแข่งขันที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากสหภาพแรงงาน¹²

1.4.3 เวลา

เวลาเป็นทรัพยากรที่สำคัญมากอย่างหนึ่งของผู้แข่งขัน เช่น ต้องมีเวลา การพบปะกับสาขาพรรค ออกสังคม ออกไปในท้องถิ่น พุดในที่สาธารณะ การหาเสียงแบบเคาะประตูบ้านหาเสียงในท้องถิ่นในการเลือกตั้งทั่วไป

ในการเข้าชิงตำแหน่งหนึ่งในพรรค ผู้แข่งขันต้องใช้เวลาน้อย 1-2 ปี กระบวนการเลือกสรรของพรรคการเมืองของอังกฤษจะใช้ระยะเวลายาวนานเพื่อให้แน่ใจว่าผู้แข่งขันจะไม่ล่าถอยไปก่อนที่การเลือกตั้งทั่วไปจะมาถึง ในการเลือกตั้งทั่วไปต้องการคนที่ทำงานแบบเต็มเวลา เพราะเมื่อเข้ามาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้วเขาจะต้องทำงานหนัก สมาชิกวุฒิสภาอังกฤษต้องใช้เวลาประมาณ 66 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ซึ่งมีงาน ที่หลากหลาย คือ ทำงานที่สาขาพรรค 25 ชั่วโมง ประกอบด้วย การประชุมของพรรคในเขตเลือกตั้ง 3 ชั่วโมง การแก้ปัญหาต่างๆ ของประชาชนเป็นรายบุคคล 14 ชั่วโมง หน้าที่อื่นๆ ในท้องถิ่น 5 ชั่วโมง การอภิปรายในรัฐสภา 8 ชั่วโมง การทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการในรัฐสภา 9 ชั่วโมง ฯลฯ¹³

1.4.4 ประสบการณ์ทางการเมือง

ผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งจำเป็นต้องมีการพัฒนาประสบการณ์ทางการเมือง เช่น ทักษะการพูด, ความรู้ในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการปกครอง, การติดต่อทางสังคม, ความสามารถในการรักษาที่นั่งได้, นอกจากนี้แล้วยังต้องเกี่ยวข้องกับสาขาพรรค, ชนชั้นนำของพรรค, การปกครองส่วนท้องถิ่น, สภาพภาพแรงงาน, การทำงานในชุมชน หรืองานเพื่อสาธารณะ

ประสบการณ์ทางการเมืองจะเป็นตัวบ่งชี้ว่า สมาชิกพรรคจะตัดสินใจว่าผู้รับเลือกควรจะลงสมัครเป็นปัจจัยส่งเสริมให้ผู้แข่งขันได้รับเขตเลือกตั้งที่ดีกว่าผู้ที่ขาดประสบการณ์ทางการเมืองและช่วยให้ประสบความสำเร็จมากกว่า¹⁴

¹² Ibid, pp. 148-149.

¹³ Ibid, pp. 155-158.

¹⁴ Ibid, pp. 159-161.

1.4.5 เครือข่ายสนับสนุน

เครือข่ายที่ให้การสนับสนุนนักการเมืองจะเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญ, คำแนะนำ, ให้คำรับรองสำหรับผู้ที่ได้รับการสนับสนุนจากเพื่อนสนิท, สมาชิกพรรค, ตัวแทนพรรค, กลุ่มทางสังคม, องค์กรทางธุรกิจและนายจ้าง เป็นต้น ถือว่าเป็นปัจจัยที่สนับสนุนให้รักษาที่นั่งเอาไว้ได้ นอกจากนี้ยังได้โอกาสดีๆ เพิ่มขึ้น, ได้รับคำแนะนำและได้รับกำลังใจ¹⁵

1.5 แรงกระตุ้นของผู้แข่งขัน

แรงกระตุ้นทางการเมืองคือ ความต้องการทางด้านจิตใจที่จะก้าวเข้าไปสู่ตำแหน่งต่างๆ ในโครงสร้างของโอกาสที่มีอยู่ เหตุผลที่จะก้าวเข้าไปสู่ตำแหน่งนั้นซับซ้อนและหลากหลาย แรงกระตุ้นทางการเมืองของผู้สมัครก็มีผลต่อการเลือกสรร ซึ่งจากการจัดกลุ่มของเหตุผลของแรงกระตุ้นสามารถแบ่งได้ 3 กลุ่มคือ หนึ่ง ความต้องการที่จะเปลี่ยนงาน สองเหตุผลทางด้านอุดมการณ์ และสาม คือความต้องการที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคม

พฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงแรงกระตุ้นนั้นก็มียุทธียผลต่อการเลือกสรร จากใบสมัครของผู้แข่งขันทำให้ผู้เลือกสรรทราบถึงแรงกระตุ้นของผู้แข่งขัน ผู้แข่งขันสมัครเข้ามาด้วยเหตุผลต่างๆ กัน จำนวนครั้งของการสมัครก็ต่างกัน บางครั้งสมัครแล้วไม่ได้รับเลือกก็สมัครใหม่อีกหลายครั้ง ในขณะที่บางคนสมัครครั้งเดียวแล้วไม่ได้ก็ล้มเลิกการสมัครไป สิ่งเหล่านี้บ่งบอกถึงแรงกระตุ้นของผู้แข่งขันได้ดี¹⁶

¹⁵ Ibid, pp. 162-163.

¹⁶ Ibid, pp. 166-170.

2. ตัวอย่างการเลือกสรรผู้นำของพรรคการเมืองอังกฤษ (พรรคอนุรักษนิยม)

ในประเทศอังกฤษซึ่งเป็นรัฐเดี่ยว ปกครองระบอบรัฐสภาเช่นเดียวกับประเทศไทย และพรรคการเมืองมีความมั่นคง และผู้วิจัยได้เลือกกรณีของพรรคอนุรักษนิยมมาเพียงพรรคเดียวเพราะระบบการเลือกสรรของพรรคแรงงานก็คล้ายกับพรรคอนุรักษนิยม ในภาพรวม แต่อย่างไรก็ตามก็ยังมี ความแตกต่างในบางส่วนคือ ระบบการเลือกสรรของพรรคแรงงานนั้น ส่วนเสียต่างๆ ของพรรคแรงงาน เช่น สหภาพแรงงาน กลุ่มเชิงอุดมการณ์ต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมมาก ไม่เหมาะกับสังคมไทยเพราะในสังคมไทย สหภาพแรงงาน กลุ่มเชิงอุดมการณ์ ตลอดจนประชาชนยังเข้ามีส่วนร่วมในทางการเมืองน้อย การศึกษาถึงการเลือกสรรผู้นำของประเทศนี้เป็นสิ่งที่จำเป็นเพราะสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับประเทศไทยได้เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาการเลือกสรรผู้นำของไทย ซึ่งรายละเอียดมีดังต่อไปนี้

2.1 กระบวนการเลือกสรรของพรรคอนุรักษนิยม

1) การส่งใบสมัครไปที่สำนักงานใหญ่ของพรรค (Application to Central Office) บทบาทของสำนักงานใหญ่ของพรรค พรรคอนุรักษนิยมมีองค์ประกอบหลักคือสภาของพรรคที่ประกอบด้วยผู้นำของพรรค สมาคมของพรรคอนุรักษนิยมระดับชาติ ซึ่งจะเชื่อมโยงเอาองค์กรพรรคในอังกฤษและเวลส์และสำนักงานใหญ่ของพรรค ตั้งอยู่บน Smith Square ซึ่งก่อตั้งขึ้นในปี 1870 โดยการสนับสนุนของผู้ชำนาญการที่ Smith Square เป็นศูนย์รวมของความเป็นสาธารณะ การวิจัย การเงิน การรณรงค์ การเชื่อมโยง และการเลือกสรรผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งจะมีรองประธานรับผิดชอบแบบวันต่อวัน สำหรับการเลือกสรรและการให้การอบรมสมาชิกรัฐสภาแต่ละคน และจะรายงานไปที่ Standing Advisory Committee on Candidates (SACC)

ขั้นตอนแรกสำหรับการสมัครคือ ต้องส่งใบสมัครไปที่สำนักงานใหญ่ของพรรค ตั้งแต่ปี 1987-1992 มีผู้ส่งใบสมัครไป 900 คน ซึ่งสำนักงานใหญ่ของพรรคได้รับไว้และเก็บรายละเอียดไว้เหมือนการสมัครงานอื่น ๆ แบบฟอร์มใบสมัครจะต้องการข้อมูลเกี่ยวกับภูมิหลัง, คุณสมบัติทางการศึกษา, ประวัติการทำงาน, ประสบการณ์ทางด้านการเมือง, ตำแหน่งที่ต้องการ, ผู้สมัครแต่ละคนจะถูกสัมภาษณ์จากตัวแทนพรรคในแต่ละพื้นที่ ซึ่งเป็นผู้ที่จะร่างรายงานออกมา รองประธานของพรรคจะมีหน้าที่ในการประกาศในเรื่องใบสมัคร และดูแลในเรื่องการสัมภาษณ์ที่สำนักงานใหญ่ของพรรค

2) การสัมภาษณ์ที่สำนักงานใหญ่ของพรรค (Central Office Interview) : ในอดีต การสัมภาษณ์ที่สำนักงานใหญ่ของพรรคเป็นขั้นตอนที่สำคัญ แต่ปัจจุบันมีขั้นตอน "Sandhurst selection" เข้ามาเสริมการสัมภาษณ์ที่สำนักงานใหญ่ของพรรคนี้ ดำเนินการโดยรองประธานพรรค ซึ่งได้รับการ

ช่วยเหลือจากสมาชิกรัฐสภา 2-3 คน ในขั้นตอนนี้จะประเมินคุณสมบัติส่วนบุคคล เช่น การช่วยเหลือพรรค ความสามารถในการพูด ประสบการณ์ทางการเมือง และการศึกษา การสัมภาษณ์ในขั้นตอนนี้จะทำให้บุคคลบางคนถูกปฏิเสธได้ เช่น บุคคลที่มีประวัติการก่ออาชญากรรม เป็นสมาชิกพรรคที่มีแนวคิดสุดโต่ง เป็นต้น นอกจากนี้แล้วก็ยังคงต้องการบุคคลที่มีช่วงอายุที่เหมาะสมด้วย ในขั้นตอนนี้ผู้เข้าแข่งขันกล่าวว่าได้รับการปฏิบัติต่ออย่างยุติธรรม

3) Weekend selection boards : "Sandhurst selection" เมื่อขั้นตอนการสัมภาษณ์ที่สำนักงานใหญ่ของพรรคถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่า "ล่าช้า" พรรคอนุรักษนิยมจึงได้จัดให้มีขั้นตอนนี้ทดแทน และขั้นตอนนี้จะจัดให้มีในวันหยุดจึงเรียกว่า "Weekend selection boards"

ในขั้นตอนนี้ผู้เข้าแข่งขันจะได้รับการประเมินความรู้ บุคลิกภาพ ทักษะทางการเมือง ทักษะในการพูดเป็นเรื่องสำคัญ แต่ก็สามารถฝึกหัดได้ ความทะเยอทะยาน เป็นสิ่งนำมาซึ่งความสำเร็จ และมีผลต่อความสำนึกรับผิดชอบ ตลอดจนต้องมีความสามารถในเรื่องทักษะและความสามารถเชิงสังคม

ใบสมัคร 40-50 ฉบับ จะเข้ารับการเลือกสรรในขั้นตอนนี้ทุกๆ 4 เดือน และจะถูกแบ่งกลุ่มย่อยกลุ่มละ 8 คน จะเข้าไปสู่ขั้นตอนการทดสอบโดยแบบฝึกหัดที่ออกแบบเพื่อทดสอบบุคลิก, ภาวะผู้นำ, ความฉลาด, ทักษะในการปฏิบัติ และความมั่นใจในตนเอง การสัมภาษณ์แบบหนึ่งจะผสมเข้าไปในการตัดสินใจในการสัมภาษณ์ในกลุ่มเล็กๆ เกี่ยวกับการแก้ปัญหาในเขตเลือกตั้ง การโต้วาทีในแบบรัฐสภาในประเด็นปัญหาหนึ่งๆ ข้อสอบข้อเขียน การทดลองการให้สัมภาษณ์แก่สื่อมวลชนในเรื่องอื่นๆ ที่ไม่ใช่การเมือง เป็นวิธีการที่ถูกนำมาใช้ร่วมกัน ผู้ที่ทำการสัมภาษณ์คือ คณะกรรมการที่อยู่ประจำในสำนักงาน ผู้ที่ทำได้ไม่ดีในแบบฝึกหัดหนึ่ง ยังมีโอกาสแก้ตัวในแบบฝึกหัดอื่นๆ ได้

4) คณะกรรมการการเลือกสรรของสาขาพรรค (Constituency selection committee : Sifting and Shortlisting) : สาขาพรรคเป็นกลไกที่สนับสนุนการเลือกตั้งในระดับชาติ วัตถุประสงค์หลักก็เพื่อการรณรงค์หาเสียง การเพิ่มกองทุน การโฆษณาชวนเชื่อและการเลือกสรร นอกจากนี้ก็จะมีการอภิปรายและการร่างนโยบาย แต่การอภิปรายจะเป็นไปในระดับต่างๆ ไป

การเลือกสรรในระดับสาขาพรรคนี้มี 4 ขั้นตอนย่อยๆ คือ

- 1) สาขาพรรคจะได้รับใบสมัครมาจากหน่วยงานกลาง
- 2) คณะกรรมการจะเลือกบุคคลเข้าสู่บัญชีรายชื่อ
- 3) การแยกแยะโดยคณะกรรมการบริหาร
- 4) การรับรองจากการประชุมสามัญ

เมื่อได้รับการรับรองจากขั้นตอนในก่อนหน้าแล้ว ผู้เข้าแข่งขันสามารถเลือกสาขาพรรคที่ตนเองจะต้องเข้ารับการเลือกสรรได้ แล้วเข้าสู่ขั้นตอนการเลือกสรรของคณะกรรมการเลือกสรรของสาขาพรรค ซึ่งหลักเกณฑ์ต่างๆ ไป จะยึดถือตามแนวทางของพรรค คณะกรรมการของสาขาพรรคจะได้รับทราบถึงแนวทางการเลือกสรรจากตัวแทนของหน่วยงานกลาง แต่ในส่วนของสาขาพรรคเองนั้นวัตถุประสงค์เพื่อชนะการเลือกตั้ง, ช่วยเหลือสาขาพรรค หรือให้โอกาสแก่ผู้หญิงมากขึ้น

5) คณะกรรมการบริหาร : การคัดออกทีละขั้น (The executive committee : progressive elimination) : ในกระบวนการนี้ ผู้สมัคร 3-6 คน จะเข้ารับการสัมภาษณ์โดยคณะกรรมการบริหาร กระบวนการสัมภาษณ์ครั้งนี้ก็คล้ายคลึงกับครั้งก่อน โดยผู้เข้าแข่งขันแต่ละคนจะมีเวลาคนละประมาณ 10 นาทีสำหรับการพูดคุย 20 นาทีสำหรับการตอบคำถาม และจะมีการลงคะแนนเสียงโดยคณะผู้บริหาร ถ้าผู้เข้าแข่งขันได้รับการรับรองถึง 50% ก็อาจจะผ่านการพิจารณา แต่จากข้อเท็จจริงพบว่ามีจำนวนน้อยที่ผ่านการพิจารณาโดยเฉพาะที่นึ่งสำคัญๆ จะมีผู้ผ่านการพิจารณาเพียง 2-3 คน ในขั้นตอนสุดท้ายผู้ที่ผ่านการพิจารณาจะได้รับการเสนอตัวในการประชุมสามัญของสาขาพรรค

6) การประชุมสามัญ : การได้รับการยอมรับจากสมาชิกพรรค (The general meeting : approval by all party members) : ขั้นตอนสุดท้ายคือ ผู้ที่ผ่านขั้นตอนอื่นๆ มาแล้ว ต้องได้รับการยอมรับจากการประชุมสามัญของสาขาพรรคที่เปิดสำหรับสมาชิกทุกคน เดิมเป็นการทำพ็อบเป็นพิธีแต่ในภายหลังในปี ค.ศ. 1990 ต้องให้สมาชิกพรรคมีตัวเลือก วิธีการคือผู้เข้ารับการเลือกสรรต้องนำเสนอตัวเองโดยการเข้าปราศรัยแล้วตอบคำถาม การเสนอตัวในที่ประชุมใหญ่นี้เป็นมากกว่าการสอบสัมภาษณ์และลงคะแนนเสียง ในการนี้ผู้เข้าแข่งขันจะได้แสดงทักษะในการพูดปราศรัยสั้นๆ รวมทั้งการตอบคำถามแล้วมีการลงคะแนนโดยสมาชิกพรรค ถ้าได้รับการยอมรับผู้เข้าแข่งขันก็มีโอกาสที่จะได้เป็นที่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง¹⁷

แต่อย่างไรก็ตามบุคคลที่ผ่านกระบวนการเลือกสรรของพรรคอนุรักษ์นิยมได้ลงสมัครรับเลือกตั้งและได้เป็นสมาชิกสภาสามัญชนแล้ว ก็สามารถถูกคัดออก (Deselect) โดยผู้นำพรรค และไม่ให้ลงสมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งครั้งต่อไป ถึงกระนั้นก็ตามถ้าเขตเลือกตั้งยังยืนยันให้ลงสมัครรับเลือกตั้ง เขาก็สามารถผ่านกระบวนการเลือกสรรและลงสมัครรับเลือกตั้งได้อีก เช่น กรณีของปีแอร์ เมอร์ซันที่ฉาวโฉ่ เพราะประพฤติดื้อทางเพศ ผู้นำพรรคต้องการคัดออกจากการลงสมัครรับเลือกตั้งในปี ค.ศ. 1997 แต่เขตเลือกตั้งที่เบ็คเคินแฮมยืนยันให้ลงสมัครรับเลือกตั้ง กรณีของ

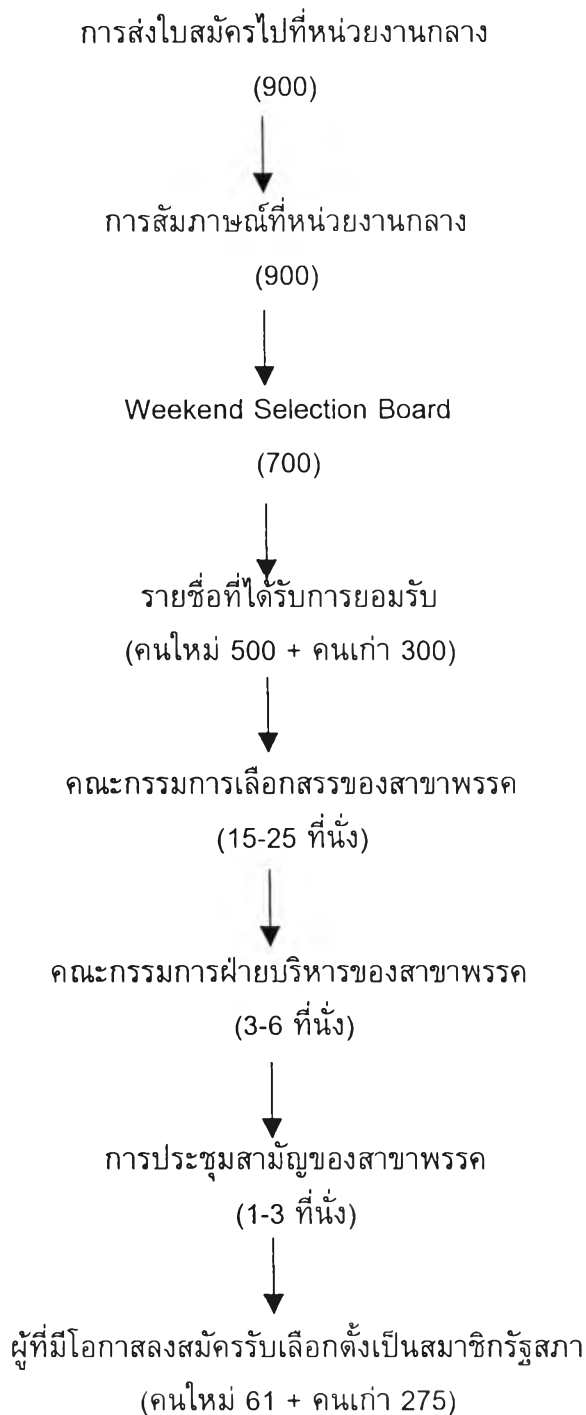
¹⁷ Pippa Norris and Joni Lovenduski, Political Recruitment, (Cambridge : Cambridge University Press, 1995), pp. 34-52.

นอร์แมน ลาม็อง ถูกปฏิเสธจาก 8 เขตเลือกตั้ง ซึ่งไม่ให้แม้แต่เข้ารับการสัมภาษณ์ แต่ก็ยังได้รับการยอมรับจากอีก 1 เขตเลือกตั้ง¹⁸

ในพรรคอนุรักษนิยมนั้นมีกระบวนการกลั่นกรองคนภายหลังกระบวนการเลือกสรรอีก ถ้าผู้ผ่านกระบวนการเลือกสรรแล้วประพฤติตัวไม่เหมาะสมก็อาจจะถูกคัดออกได้อีก

¹⁸ John Kingdom, Government and Politics in Britain (Cambridge : Polity Press, 1999) pp. 316-317.

แผนภาพที่ 2.1 กระบวนการเลือกสรรของพรรคอนุรักษนิยมในช่วง ค.ศ.1987-92 (ตัวเลขคือจำนวนผู้เข้าแข่งขันในแต่ละขั้นตอน)

ที่มา : Pippa Norris and Joni Lovenduski, Political Recruitment, (Cambridge : Cambridge University Press, 1995) p. 35.

2.2 หน่วยงานที่ดำเนินการเลือกสรรผู้นำในแต่ละขั้นตอนของประเทศอังกฤษ

หน่วยงานที่ดำเนินการเลือกสรรผู้นำของอังกฤษในทุกขั้นตอน แต่กระทำโดยองค์กรของพรรคการเมือง ตั้งแต่การส่งใบสมัครไปที่หน่วยงานกลาง การสัมภาษณ์ที่หน่วยงานกลาง การสัมภาษณ์ในขั้นตอน Weekend selection boards แล้วเข้ารับการสัมภาษณ์กับคณะกรรมการเลือกสรรของสาขาพรรค การเข้ารับการสัมภาษณ์กับคณะกรรมการฝ่ายบริหารของสาขาพรรค และการประชุมสามัญ

สำหรับผู้ที่ผ่านกระบวนการเลือกสรรแล้วจะเป็นผู้ที่ได้ลงสมัครในการเลือกตั้งทั่วไป พรรคจะให้การสนับสนุนผู้สมัคร และมีบทบาทสำคัญในการหาเสียง มีใช้ตัวผู้สมัคร เงินจำนวนมากถูกใช้โดยพรรคในการรณรงค์หาเสียงที่ส่วนกลาง โดยเฉพาะในปัจจุบันมีการนำเทคนิคแบบใหม่มาใช้ในการหาเสียง เช่น การใช้โทรทัศน์ โพลล์ การพัฒนาภาพลักษณ์ การจ้างผู้ชำนาญการมาทำการโฆษณา จัดการเรื่องการติดต่อกับสาธารณชน การสร้างภาพยนตร์โฆษณา ส่วนตัวผู้สมัครและผู้สนับสนุนจะหาเสียงในนามพรรคมิใช่ในนามของตนเอง

ผลของระบบการเลือกสรรของพรรคอนุรักษนิยมของอังกฤษมิได้ช่วยให้ได้คนในขอบเขตที่กว้างขึ้นมากนัก เพราะถึงแม้ว่าระบบการเลือกสรรจะยึดถือระบบคุณธรรม แต่คุณสมบัติต่างๆ ที่พรรคต้องการนั้นล้วนถูกกำหนดไว้โดยพรรคแล้ว เช่น พรรคต้องการคนที่มีการศึกษาดี จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียง มีทรัพยากรเพียงพอ มีสถานภาพทางสังคมดี ฯลฯ ผู้ที่ขาดคุณสมบัติตามที่พรรคกำหนดจะไม่ผ่านกระบวนการเลือกสรร แต่อย่างไรก็ตามระบบการเลือกสรรของพรรคอนุรักษนิยมจะช่วยให้ได้ “คนคุณภาพ” เข้ามาแสดงบทบาททางการเมือง

3. ตัวอย่างการเลือกสรรผู้นำของพรรคการเมืองสหรัฐอเมริกา

นอกจากประเทศอังกฤษแล้ว ประเทศสหรัฐอเมริกาก็เป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีความเป็นประชาธิปไตยสูง พรรคการเมืองมีความเข้มแข็ง การศึกษาถึงการเลือกสรรผู้นำในประเทศนี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับประเทศไทยได้เช่นกัน นั่นคือสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการเลือกสรรผู้นำของพรรคการเมืองไทยได้ โดยจะดูควบคู่กันไปกับประเทศอังกฤษ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ลักษณะทั่วไปของการเลือกสรรผู้นำในประเทศสหรัฐอเมริกา มี 6 ประการ ได้แก่

ประการแรก การเลือกสรรได้รับอิทธิพลจากระบบการปกครอง ซึ่งเป็นทั้งระบอบสาธารณรัฐและระบอบประธานาธิบดี ดังนั้น การเลือกสรรผู้นำในระดับชาติจึงมีปัจจัยต่างๆ ที่ซับซ้อนเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เช่น ปัจจัยในเรื่องการแยกอำนาจระหว่างนิติบัญญัติ บริหารและตุลาการ รวมถึงสิทธิของประชาชน

ประการที่สอง ในประเทศนี้มีการกระจายอำนาจ มีระบบพึ่งตนเองของท้องถิ่น ระบบการเลือกสรรจึงมิได้เป็นหนึ่งเดียว ในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย การตัดสินใจอยู่ในมือคณะผู้บริหารที่ได้รับการสนับสนุนจากพรรคการเมือง ในมลรัฐเวอร์จิเนีย สมาชิกสภาของรัฐอาจเป็นบุคคลสำคัญในการเลือกสรรผู้สมัครระดับชาติ ซึ่งเป็นผลจากวัฒนธรรมที่ต่างกันในแต่ละรัฐ

ประการที่สาม ในสหรัฐอเมริกาการเลือกสรรผู้นำผู้สมัครลงแข่งขันมีโอกาสหลายทาง เพื่อผ่านกระบวนการเลือกสรร ซีลิกแมน ได้อธิบายลักษณะที่ได้รับการเลือกสรรไว้ 4 ประการคือ

1. ได้รับการสนับสนุน (Promotion) การเลือกสรรบุคคลที่ทำงานในองค์กรที่ได้รับการสนับสนุนจากพรรคการเมือง
2. ถูกเกณฑ์มา (Conscription) การสนับสนุนบุคคลที่ทำงานในพรรคให้ลงสมัครรับเลือกตั้ง
3. ถูกชักจูงเข้ามา (Co-optation) การสนับสนุนคนนอกพรรคให้เข้ามาเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรค
4. ตัวแทน (Agency) การเลือกผู้สมัครมาจากกลุ่มสำคัญๆ ที่มีใช้พรรคการเมือง เช่น ผู้นำสหภาพแรงงาน ผู้นำทางธุรกิจ ผู้นำคนมีสีผิว เป็นต้น

ประการที่สี่ ถ้าระบบการเลือกสรรไม่สามารถทำได้อย่างสมเหตุสมผล พรรคอาจทำการเลือกสรรเท่าที่สามารถทำได้ อาจสนับสนุนประชาชนให้องค์กรสาธารณะทำการสนับสนุนผู้ที่อาจจะได้รับเลือกอยู่ข้างหลัง แต่การตัดสินใจในภายหลังอาจทำได้โดยการหยั่งเสียงของสาธารณชน ผู้เลือกตั้งอาจกล่าวโทษต่อพฤติกรรมของผู้นำได้ แต่ในความเป็นจริงพรรคอาจไม่ปรับปรุงการเลือกสรร หรืออาจไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวในการตัดสินใจขั้นสุดท้าย

ประการที่ห้า การเลือกสรรของสหรัฐอเมริกา มิใช่การตัดสินใจในเรื่องสำคัญโดยพรรค หรือโดยสาธารณชน แต่อาจถูกตัดสินใจโดยกลุ่มต่างๆ ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการเลือกตั้งระดับพื้น

ฐาน ที่มีผู้เข้าแข่งขันที่หลากหลายจากส่วนต่างๆ ของประเทศ ผู้เข้าแข่งขันที่ได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกพรรคในจำนวน 1 ใน 4 หรือ 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกพรรคมีโอกาสที่จะได้มีชื่ออยู่ในบัญชีของพรรค

ประการสุดท้าย ระบบการเลือกสรรของสหรัฐอเมริกา อาจมีความขัดแย้งกันได้ ซึ่งเกี่ยวข้องกับกลุ่มต่างๆ ในพรรคที่ต้องการเสนอผู้เข้าแข่งขันของตน และสถานการณ์นี้เกิดขึ้นต่อหน้าสาธารณชนในการรณรงค์ การเลือกสรรของพรรคอาจมีผลกระทบต่อความเหนียวแน่น ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและประสิทธิผลของพรรค

การเลือกสรรเป็นงานที่ยากเพราะ 1 ใน 4 หรือ 1 ใน 3 ของพลเมืองต้องการที่จะเข้ามาทำงานกับพรรคการเมือง การเมืองดึงดูดคนทุกกลุ่มเข้ามา พรรคจึงต้องมีการสรรหา สนับสนุน และพัฒนาคนเหล่านั้นให้เหมาะสมกับงานทางด้านการเมือง ถ้าพรรคการเมืองทำหน้าที่ได้ดีก็จะเป็นประโยชน์ต่อสังคม¹⁹

3.2 กระบวนการเลือกสรรของพรรคการเมืองของประเทศสหรัฐอเมริกาในระดับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ลักษณะสำคัญของการเข้ารับตำแหน่งต่างๆ ในพรรคการเมืองของสหรัฐอเมริกา ล้วนเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง หัวหน้าพรรคมิใช่ผู้มีอำนาจในการเลือกสรรผู้ที่จะลงสมัครรับเลือกตั้งในตำแหน่งประธานาธิบดี หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา แต่บุคคลเหล่านี้ต้องผ่านกระบวนการเลือกสรรโดยการเลือกตั้ง

แต่อย่างไรก็ตาม ระบบพรรคการเมืองของสหรัฐอเมริกามีการกระจายอำนาจสูงซึ่งต่างจากระบบพรรคการเมืองของอังกฤษที่มีการรวมอำนาจมากกว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของสหรัฐอเมริกาและอังกฤษก็แตกต่างกันเพราะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของสหรัฐอเมริกามีอำนาจอยู่ในระดับท้องถิ่น การที่จะขึ้นเป็นผู้นำในระดับชาติได้ต้องผ่านการไต่เต้าไปสู่ขั้นตอนอื่นๆ อีกเช่น การได้เป็นสมาชิกวุฒิสภา หรือผู้ว่าการรัฐใหญ่ๆ ในขณะที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของอังกฤษมีโอกาสที่จะได้เข้าไปเป็นผู้นำในระดับชาติได้มากกว่า

วิธีที่ใช้ในการเลือกสรรนั้นคือการ "หยั่งเสียง" (Primary election) ซึ่งเป็นกระบวนการภายในพรรคที่จะคัดเลือกผู้ที่จะลงสมัครรับเลือกตั้งเข้าสภา การหยั่งเสียงเป็นกระบวนการที่มีการกระจายอำนาจสูง ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของประชาชนนับพันคน หรือบางครั้งถึงล้านคน²⁰

¹⁹ Samuel J. Eldersveld, Political Parties in American Society, (New York : Basic Book inc, 1982) pp.200-208.

²⁰ Kenneth Janda, Jeffrey M. Berry and Jerry Goldman, The challenge of democracy government in America, 2nd ed. (Boston : Houghton Company, 1989) p.290.

การหยั่งเสียงมีหลายระดับตั้งแต่ระดับท้องถิ่น รัฐ และระดับรัฐสภา²¹ ในที่นี้จะเน้นในเรื่องการหยั่งเสียงในระดับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะยุติในเขตเลือกตั้ง การหยั่งเสียงในระดับสมาชิกวุฒิสภา จะมีถึงในระดับรัฐและการหยั่งเสียงในระดับประธานาธิบดีจะมีทั่วทุกรัฐ เป็นการหยั่งเสียงระดับประเทศ

ลักษณะทั่ว ๆ ไปของการหยั่งเสียงมีดังนี้

- 1) การหยั่งเสียงแบบปิด (closed primary) : เป็นการหยั่งเสียงที่ผู้ลงคะแนนต้องประกาศจุดยืนในการฝักใฝ่ต่อพรรคการเมือง ก่อนที่เขาจะลงคะแนนเสียง
- 2) การหยั่งเสียงแบบเปิด (open primary) : เป็นการหยั่งเสียงที่ผู้ลงคะแนนเสียงไม่ต้องประกาศจุดยืนในการฝักใฝ่ต่อพรรคการเมือง แต่ต้องลงคะแนนเสียงให้เพียงพรรคใดพรรคหนึ่งเท่านั้น
- 3) การหยั่งเสียงแบบครอบงำ (blanket primary) : ปัจจุบันใช้กันอยู่ในสองหรือสามรัฐ โดยผู้ลงคะแนนเสียงจะได้รับบัตรลงคะแนนของผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อที่มีศักยภาพพอที่จะชนะการเลือกตั้ง และสามารถใช้ในการเสนอชื่อสำหรับการเลือกตั้งในทุกสภาของสหรัฐอเมริกา²²

เชื่อกันว่า การหยั่งเสียงแบบปิดจะทำให้องค์กรของพรรคเข้มแข็งขึ้นและการหยั่งเสียงแบบครอบงำจะทำให้องค์กรของพรรคอ่อนแอลง แต่อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างของชนิดของการหยั่งเสียงไม่ได้สำคัญไปกว่าการที่พรรคได้เลือกสรรผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง²³

อย่างไรก็ตาม รัฐต่าง ๆ ในตอนใต้ของสหรัฐอเมริกาทั้งมลรัฐโอกลาโฮมา และมลรัฐโคลัมเบีย จะมีการหยั่งเสียงในครั้งที่สอง ถ้าไม่มีผู้เข้าแข่งขันคนใดได้รับการลงคะแนนถึงร้อยละ 50 ส่วนในมลรัฐไอโอวา และมลรัฐดาโกตาดอนใต้จะมีการหยั่งเสียงในครั้งที่สอง ถ้าไม่มีผู้เข้าแข่งขันคนใดได้รับการลงคะแนนเสียง ร้อยละ 35 ทั้งนี้ก็เพื่อความมั่นใจว่าผู้ที่ผ่านการเลือกสรรได้รับเสียงข้างมาก ในแต่ละมลรัฐจะพัฒนาการหยั่งเสียงเป็นรูปแบบเฉพาะของตน ซึ่งมีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาการเลือกสรรให้เปิดโอกาสสำหรับประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมกับพรรคการเมืองมากขึ้นและเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับพรรคการเมืองด้วย²³

²¹ Ibid, p. 290.

²² Ibid, p. 290.

²³ Ibid, p. 290.

3.2 การหยั่งเสียงและการแข่งขันทางการเมือง

วี โอ คีย์ (V.O.Key) ได้ศึกษาการเลือกสรรผู้นำทางการเมืองในทุกระดับพบว่า “เมื่อพรรคใดมีแนวโน้มที่จะครองคะแนนเสียงในพื้นที่ใด ก็จะมีการหยั่งเสียงในพื้นที่นั้นมากขึ้น” ในเขตที่พรรคมีฐานเสียงมากในพื้นที่นั้นจะมีการหยั่งเสียงกันบ่อยๆ และความเข้มแข็งของพรรคจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงประสิทธิผลของการหยั่งเสียง นอกจากนี้แล้วการหยั่งเสียงเป็นหนทางของการครองตำแหน่งและการต่อรองในกลุ่มชนชั้นนำของพรรค งานวิจัยของ วี โอ คีย์ ได้กล่าวไว้ว่าการหยั่งเสียงจะดีที่สุดเมื่อ

1. มีเพียงพรรคเดียวที่ครองฐานเสียงในรัฐ
2. ทั้งสองพรรคผลัดกันครองฐานเสียงในรัฐ
3. ไม่มีเจ้าของฐานเสียงเดิมลงสมัคร

ใน 30 ปีที่ผ่านมาในตอนใต้ของสหรัฐอเมริกาจะมีการหยั่งเสียงของทุกองค์กรของพรรคเดโมแครต แต่นอกพื้นที่ทางตอนใต้มีการหยั่งเสียงของพรรคนี้น้อย ร้อยละ 51 ถ้ามีเจ้าของฐานเสียงเดิมลงแข่งขันด้วย ในพื้นที่ที่พรรคเดโมแครตครองฐานเสียง การหยั่งเสียงของพรรครีพับลิกันจะมีน้อย แต่ในพื้นที่ของพรรครีพับลิกัน การหยั่งเสียงของพรรคเดโมแครตจะมีน้อยดังรายละเอียดในตาราง

ตารางที่ 2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างความเข้มแข็งของพรรคและการหยั่งเสียง

ความเข้มแข็งของพรรคในการเลือกตั้ง	เปอร์เซ็นต์การหยั่งเสียงของพรรคเดโมแครต	เปอร์เซ็นต์การหยั่งเสียงของพรรครีพับลิกัน	ค่ามีเดียนของผู้เข้าแข่งขัน	
			พรรคเดโมแครต	พรรครีพับลิกัน
รัฐที่พรรคเดโมแครตครองฐานเสียง	88	68	4.0	2.7
รัฐที่พรรครีพับลิกันครองฐานเสียง	42	69	2.4	3.0
รัฐที่มีฐานเสียงของทั้งสองพรรค	74	72	3.1	2.7

ที่มา : Samuel J. Eldersveld, Political Parties in American Society, (New York : Basic Book inc, 1982) p.222.

แต่อย่างไรก็ตาม การหยั่งเสียงอาจจะไม่สามารถทำนายการแข่งขันทางการเมืองได้ ถ้าในพื้นที่นั้นมีการแข่งขันต่ำในการเลือกตั้งทั่วไป

ในพรรคที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเสนอชื่อเพื่อรับเลือกตั้ง การหยั่งเสียงอาจจะลดลงเพราะการตอรองกันในกลุ่มชนชั้นนำ และพรรคจะทุ่มเทให้การให้การสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสำหรับในพื้นที่ของพรรคฝ่ายตรงข้าม พรรคการเมืองใดๆ อาจจะทำการหยั่งเสียงได้ แต่จะได้รับประโยชน์น้อย ผลประโยชน์จะตกอยู่กับพรรคเจ้าของฐานเสียงซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างความมีอิทธิพลของพรรคกับรัฐที่มีการหยั่งเสียงของทั้งสองพรรค ดังแสดงในตาราง²⁴

ตารางที่ 2.5 ความสัมพันธ์ระหว่างความมีอิทธิพลของพรรคกับรัฐที่มีการหยั่งเสียงของทั้งสองพรรค

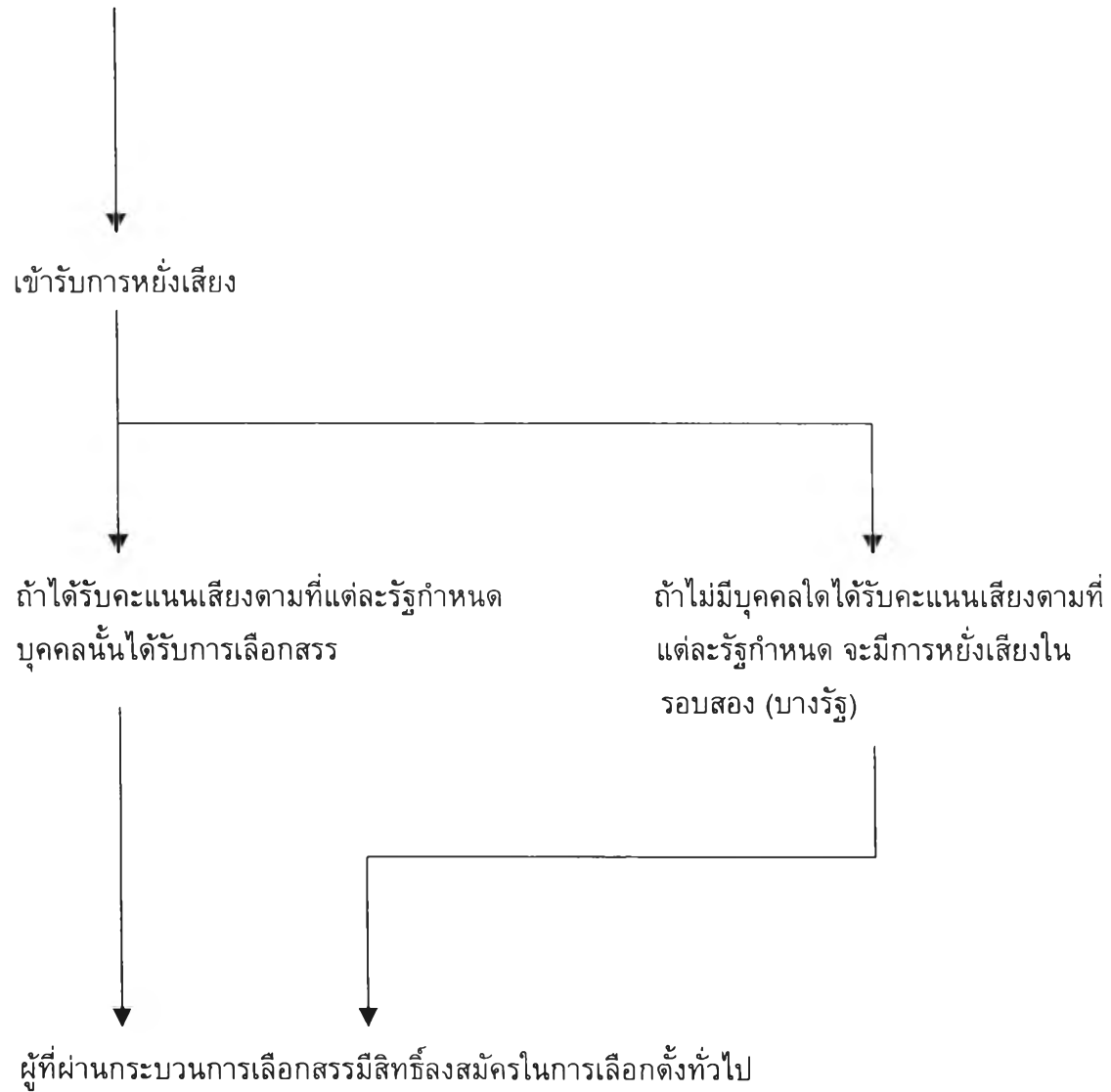
ดัชนีความเข้มแข็งของพรรค	รัฐที่มีทั้งสองพรรคทำการหยั่งเสียง
	เปอร์เซ็นต์การหยั่งเสียงของทั้งสองพรรค
รัฐที่มีฐานเสียงของพรรคเดโมแครต	76
รัฐที่มีฐานเสียงของทั้งสองพรรค	53
รัฐที่มีฐานเสียงของพรรครีพับลิกัน	39

ที่มา : Samuel J. Eldersveld, Political Parties in American Society, (New York : Basic Book inc, 1982) p.224.

²⁴ Ibid, p.223..

แผนภาพที่ 2.2 กระบวนการเลือกสรรของพรรคการเมืองของสหรัฐอเมริกา

ผู้เข้าแข่งขันเสนอชื่อตนเองเข้าสู่การ "หยั่งเสียง" ของแต่ละรัฐ

3.4 หน่วยงานที่ดำเนินการเลือกสรรผู้นำในแต่ละขั้นตอนของประเทศสหรัฐอเมริกา

1. ขั้นตอนที่ผู้เข้าแข่งขันเสนอชื่อตนเองเข้าสู่กระบวนการ“หยั่งเสียง” ของแต่ละรัฐ

ในขั้นตอนนี้ หน่วยงานที่รับการเสนอชื่อในแต่ละรัฐจะแตกต่างกันไป บางรัฐสามารถเสนอชื่อได้ที่องค์กรของรัฐ บางรัฐเสนอชื่อได้ที่องค์กรของพรรคระดับรัฐ เป็นต้น ซึ่งผู้เข้าแข่งขันสามารถเสนอชื่อในนามพรรคหรือจะสมัครแบบอิสระก็ได้²⁵

2. ขั้นตอนการหยั่งเสียง

เมื่อผ่านขั้นตอนแรกแล้วผู้เข้าแข่งขันจะเข้ารับการหยั่งเสียง ซึ่งหน่วยงานที่จัดการประชุมเพื่อการหยั่งเสียงในแต่ละรัฐจะแตกต่างกัน เช่น ในมลรัฐโคโลราโดและมลรัฐแมสซาชูเซตส์ รัฐจะจัดการประชุมหยั่งเสียง ในมหานครนิวยอร์ก องค์กรของพรรคระดับรัฐจะจัดการประชุม ในเขตชนบท องค์กรของพรรคในระดับรัฐจะจัดการประชุม เป็นต้น²⁶ ระดับคะแนนเสียงที่จะชี้ขาดว่าผู้เข้าแข่งขันผ่านการเลือกสรรหรือไม่ ที่ประชุมของแต่ละรัฐจะเป็นผู้กำหนด ซึ่งในแต่ละรัฐไม่จำเป็นต้องเท่ากัน อย่างไรก็ตาม ในบางรัฐถ้าไม่มีผู้เข้าแข่งขันคนใดได้คะแนนเสียงตามที่กำหนดก็จะทำการหยั่งเสียงในรอบสอง เพื่อหาผู้ที่ได้เสียงข้างมาก

3. ขั้นตอนที่ผู้ผ่านการหยั่งเสียงเข้าเป็นตัวแทนของพรรคในการลงสมัครรับเลือกตั้งทั่วไป

ขั้นตอนนี้หน่วยงานที่ดำเนินการคือพรรคการเมือง พรรคจะสนับสนุนบุคคลดังกล่าวให้ลงสมัครรับเลือกตั้งทั่วไป เมื่อมีการเลือกตั้งทั่วไป พรรคจะแสดงบทบาทในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งกล่าวคือ

1) พรรคจะใช้กลยุทธ์ต่างๆ ในการหาเสียง เช่น การพัฒนารูปแบบการหาเสียง การเน้นคุณภาพของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง การเน้นหรือกลบเกลื่อนในบางประเด็น การกำหนดกลุ่มชนหรือพื้นที่ และเวลาในการหาเสียง และการใช้สื่อโฆษณาโดยเฉพาะโทรทัศน์ ฯลฯ

²⁵ Samuel J. Eldersveld, Political Parties in American Society, (New York : Basic Book inc, 1982) p. 208.

²⁶ Ibid, p.209.

2) พรรคต้องสร้างศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพรรค คุณภาพและการแสดงตนของพรรค ซึ่งจะมีผลต่อความนิยมในตัวผู้สมัครรับเลือกตั้ง

3) พรรคต้องทำงานร่วมกับองค์กรหาเสียงสนับสนุนผู้สมัคร (Political Action Committee หรือ PACs) ซึ่งสมาคมเหล่านี้จะให้เงินสนับสนุนพรรคและผู้สมัครของพรรค นอกจากนี้แล้วพรรคยังต้องทำงานร่วมกับประชาชนด้วย

4) พรรคจะให้เงินสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง เงินที่ได้รับจากพรรคเรียกว่า “ค่าใช้จ่ายสมทบ (Coordinate expenditures)” พรรคจะให้เฉพาะในการเลือกตั้งทั่วไปเท่านั้น พรรคจะปรึกษากับผู้สมัครว่าจะใช้เงินจำนวนเท่าไร เงินสนับสนุนของพรรคได้เพิ่มขึ้นเรื่อยมา แต่ก็อาจนำมาซึ่งปัญหาได้ในภายหลัง เพราะผู้สมัครมักจะใช้เงินมากกว่าที่จำเป็น²⁷

แต่อย่างไรก็ตาม ในสหรัฐอเมริกาบทบาทของนักการเมืองผู้สมัครรับเลือกตั้งก็มีมากพอสมควร กล่าวคือ

1) ผู้สมัครที่มาจากพรรคที่มีความมั่นคงพอสมควร มักจะจ้างผู้ชำนาญการมาจัดการเรื่องการหาเสียง แทนที่จะขึ้นอยู่กับองค์กรของพรรค ซึ่งผู้ชำนาญการนี้จะเข้ามาจัดการในเรื่องการประชาสัมพันธ์ การเพิ่มกองทุน การเลือกสรรผู้ทำงานในการรณรงค์หาเสียง การพัฒนา กลยุทธ์ในการหาเสียง การหาเสียงทางโทรทัศน์ การตัดสินใจแบบวันต่อวัน ฯลฯ

2) ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องทำการเพิ่มการสนับสนุนจากประชาชน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ อาจจะกระทำได้โดยการกระตุ้นฐานเสียงเดิม หรือดึงเสียงสนับสนุนจากกลุ่มอื่นเข้ามา

3) ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องทำงานร่วมกับองค์กรหาเสียงสนับสนุนผู้สมัคร (PACs) ซึ่ง PACs จะให้เงินสนับสนุนผู้สมัครเป็นจำนวน 10 เท่าของจำนวนเงินที่ให้แก่พรรค

4) ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องสร้างกลยุทธ์ในการหาเสียง โดยต้องคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจ ภาวลักษณะของพรรคตลอดจนถึงการแต่งตั้งตัวของผู้สมัครเอง²⁸

การเลือกสรรผู้นำในสหรัฐอเมริกาและอังกฤษมีความเป็นระบบ มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน อย่างไรก็ตาม ทั้งสองประเทศมีระบบการเลือกสรรที่แตกต่างกันซึ่งจะแยกให้เห็นถึงลักษณะสำคัญของการเลือกสรรในสองประเทศดังนี้

²⁷ William J. Keefe, Parties politics and public policy in America, (Washington D.C. : Congressional Quarterly, 1991) pp.137-157.

²⁸ Ibid, pp.158-163.

ลักษณะสำคัญของระบบการเลือกสรรผู้นำของสหรัฐอเมริกา

- 1) ระบบการเลือกสรรเปิดกว้างสำหรับประชาชนที่สามารถเสนอตัวเข้ารับการเลือกสรร โดยการ “หยั่งเสียง (Primary Election)” ระบบนี้เปิดโอกาสสำหรับประชาชนเข้ามาแสดงบทบาททางการเมือง ขอบเขตของการเลือกสรรจึงอยู่ในวงกว้าง พรรคการเมืองมีโอกาสมากในการที่จะเลือกคนดี มีความรู้ความสามารถเข้ามาแสดงบทบาททางการเมือง
- 2) ระบบการเลือกสรรมีการกระจายอำนาจสูง ประชาชนสามารถเข้ามาตัดสินใจเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งได้โดยตรง ผู้ที่ผ่านการเลือกสรรจึงเป็นตัวแทนของประชาชนที่แท้จริง นอกจากนี้แล้ววิธีการหยั่งเสียงในแต่ละรัฐค่อนข้างจะมีลักษณะเฉพาะตัว ไม่ขึ้นอยู่กับสำนักงานใหญ่ของพรรคมากนัก
- 3) ระบบการเลือกสรรของสหรัฐอเมริกามีได้ซับซ้อน นั่นคือ ใช้วิธีการ “หยั่งเสียง” ผู้ที่ผ่านการหยั่งเสียงคือผู้ที่ผ่านการเลือกสรร ซึ่งจะต่างจากระบบการเลือกสรรของอังกฤษ ดังจะกล่าวต่อไป

ลักษณะสำคัญของระบบการเลือกสรรผู้นำของอังกฤษ (พรรคอนุรักษนิยม)

- 1) ระบบการเลือกสรรของพรรคอนุรักษนิยม (พรรคอื่นๆ ก็เป็นไปในทำนองเดียวกัน) ยึดถือระบบคุณธรรม กระบวนการเลือกสรรของอังกฤษเหมือนกับกระบวนการเลือกสรรคนเข้ามาทำงานในองค์กรต่างๆ ไป เช่น ผู้เข้าแข่งขันต้องส่งใบสมัครไปที่พรรค ต้องเข้ารับการสัมภาษณ์ เป็นต้น
- 2) ระบบการเลือกสรรของพรรคอนุรักษนิยม เปิดกว้างสำหรับประชาชน เช่นเดียวกับสหรัฐอเมริกา ประชาชนสามารถเสนอตัวเข้ารับการเลือกสรรโดยการ “ส่งใบสมัคร” ไปที่สำนักงานใหญ่ของพรรค ระบบนี้เปิดโอกาสสำหรับประชาชนให้เข้ามาแสดงบทบาททางการเมือง พรรคการเมืองมีโอกาสมากในการเลือกคนดี มีความรู้ มีความสามารถเข้ามาแสดงบทบาททางการเมือง
- 3) ระบบการเลือกสรรของพรรคอนุรักษนิยมยึดถือ “ระบบคุณธรรม” ซึ่งมีแบบแผนที่แน่นอน มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้เข้าแข่งขันต้องผ่านขั้นตอนหลายขั้นตอน ผู้ที่ผ่านกระบวนการเลือกสรรมาได้จึงน่าจะเป็น “คนคุณภาพ”

ความแตกต่างของระบบการเลือกสรรผู้นำของอังกฤษและสหรัฐอเมริกา

- 1) ระบบการเลือกสรรของอังกฤษยึดถือระบบคุณธรรม อำนาจในการเลือกสรรเป็นของพรรคการเมือง แต่ระบบการเลือกสรรของสหรัฐอเมริกาเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจแบบทางตรง (หยั่งเสียง) ซึ่งในแต่ละรัฐก็มีวิธีการที่แตกต่างกันไป อำนาจการตัดสินใจอยู่ที่ประชาชนโดยตรง
- 2) อันเนื่องมาจากประการแรก พอจะกล่าวได้ว่า ระบบการเลือกสรรของอังกฤษมีการรวมอำนาจ แต่ระบบการเลือกสรรของสหรัฐอเมริกามีการกระจายอำนาจสูง

3) ระบบการเลือกสรรของอังกฤษมีแบบแผน มีขั้นตอนที่แน่นอนและซับซ้อน ส่วนระบบการเมืองของสหรัฐอเมริกาได้ซับซ้อน เพียงแค่ใช้การหยั่งเสียงเพื่อคัดเลือกคน

การเลือกสรรเป็นกระบวนการที่สำคัญที่สุดของการสร้างผู้นำ ผู้นำย่อมเป็นผลผลิตของกระบวนการเลือกสรร ในประเทศที่พรรคการเมืองเข้มแข็ง เช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ การเลือกสรรผู้นำมีความเป็นระบบ การศึกษาถึงระบบการเลือกสรรของสองประเทศดังกล่าว ทำให้ได้แนวทางการเลือกสรรอย่างมีระบบ

การเลือกสรรทางการเมืองที่เป็นระบบคือ “กระบวนการคัดเลือกคนที่เปิดโอกาสให้ ประชาชนเสนอตัวเข้ามาแข่งขันอย่างเสมอภาค มีวิธีการคัดเลือกที่ยุติธรรม มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล”

แนวความคิดเรื่องการเลือกสรรทางการเมืองที่ได้เสนอไปแล้วนั้น สามารถนำมาใช้วิเคราะห์ การเลือกสรรของพรรคประชาธิปัตย์ ความหวังใหม่ และชาติไทยได้ นอกจากนี้แล้วในการวิจัยจะใช้แนวความคิดที่อธิบายถึงคุณสมบัติของผู้นำแบบกว้างๆ และแนวความคิดที่เกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้นำที่เหมาะสมกับโลกยุคใหม่ ซึ่งสามารถนำมาใช้วิเคราะห์การสร้างผู้นำรุ่นใหม่ของพรรคประชาธิปัตย์ ความหวังใหม่ และชาติไทยได้ว่า ผู้นำที่เป็นผลผลิตของพรรคดังกล่าว มีภาวะผู้นำที่ใกล้เคียงกับคุณสมบัติของผู้นำตามแนวทฤษฎีมากน้อยเพียงไร นอกจากนี้แล้วแนวความคิดเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้นำยังสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการสร้างผู้นำรุ่นใหม่ของพรรคการเมืองไทยได้อีกด้วย นั่นคือ คุณสมบัติของผู้นำรุ่นใหม่ควรจะยึดถือตามแนวทางทฤษฎี กล่าวคือ

4. แนวความคิดเรื่องคุณสมบัติของผู้นำ

ออร์ดเว ทีด (Odway Tead) ได้เสนอคุณสมบัติต่างๆ ของผู้นำไว้ดังนี้

1) พลังกายและพลังประสาท ผู้นำที่ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องมีพลังกายและพลังประสาทเข้มแข็ง คนที่จะเติบโตเองขึ้นมาเหนือคนอื่นจำเป็นต้องมีพลังขับเคลื่อน ความอดทน และความสมบูรณ์ทั้งกายและใจ งานของผู้นำจะเป็นงานที่ใช้พลังกายและใจมากกว่าคนธรรมดาทั่วไป จึงมีความจำเป็นที่ผู้นำต้องเข้มแข็งในด้านพละนาถัมภ์และระบบประสาท

2) รู้จุดมุ่งหมายและแนวทางที่จะนำประเทศ การมีจุดมุ่งหมายและแนวทางสำคัญ ๆ ของการที่จะบริหารประเทศ ผู้นำควรรู้ว่ามีเป้าหมายอย่างไรสำหรับประเทศ

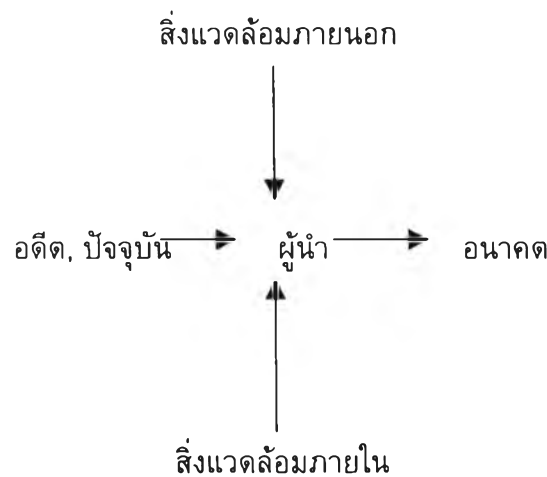
- อนาคตที่เป็นไปได้ เป็นทุกสิ่งที่สามารถพัฒนาการไปจากปัจจุบัน เป็นผลจากการกระทำที่สร้างสรรค์ เป็นแนวโน้มเป็นจินตนาการของมนุษย์

- อนาคตที่น่าจะเป็น เป็นสิ่งที่ดูเหมือนจะเป็นไปได้ในอนาคต ผู้นำสร้างสรรค์อนาคตต้องยึดเอาสิ่งเหล่านี้ไว้ เพราะจะเป็นโอกาสสำหรับสิ่งใหม่ ๆ ผู้นำควบคุมอนาคตได้ โดยการเปลี่ยนแปลงกระบวนการและโครงสร้าง ผู้นำต้องสนใจการเปลี่ยนแปลงขององค์กรและสิ่งแวดล้อมในเรื่องโครงสร้างให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมภายในองค์กรเพื่อเปลี่ยนโครงสร้างเพื่อที่จะได้ผลตอบแทนที่ดีกว่า³⁰

2) รูปแบบของผู้นำแบบกว้าง ๆ

ในสภาพการณ์ของยุคใหม่ มีการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมภายนอกจนถึงสิ่งแวดล้อมภายในองค์กร และสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงอย่างใหม่เกิดขึ้นแน่ ผู้นำที่ประสบความสำเร็จต้องเอาใจใส่ต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ วิสัยทัศน์ที่ถูกต้องจะช่วยให้สามารถออกแบบอนาคตได้ชัดเจน ให้ความสมดุลย์กับสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร ปัจจุบันและอนาคต ผู้นำต้องอยู่ที่ศูนย์กลางให้คนอื่นก้าวไปด้วยกัน³¹

แผนภาพที่ 2.3 แสดงสิ่งที่มีอิทธิพลต่อวิสัยทัศน์ของผู้นำ

ที่มา : Burt Nanus, The Leader's Edge (New York : Contemporary Book Inc., 1989) , p.69.

³⁰ Burt Nanus, The Leader's Edge (New York : Contemporary Book Inc.,1989), pp.57-70.

³¹ Ibid, pp.57-70.

5. ผลงานการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในปี พ.ศ. 2536 พันตำรวจตรี สุนทร โดรอด ศึกษาเรื่อง "ความเป็นผู้นำทางการเมืองของ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ" เพื่อทราบถึงเหตุการณ์ทางการเมือง, การแก้ปัญหา, อุปสรรค และการรักษาอำนาจทางการเมืองในช่วงเวลาที่ พลเอก ชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรี

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลทุติยภูมิและปฐมภูมิ ข้อมูลปฐมภูมิได้มาจากการสัมภาษณ์ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ

ผลการศึกษาพบว่า พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นผู้นำทางการเมืองที่มีความสามารถในการบริหารประเทศ และทำให้ประเทศไทยมีความเจริญก้าวหน้า โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจมีความเจริญสูง ร้อยละ 11-12 สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ทุกกรณี ยกเว้นปัญหาคอร์รัปชันทำให้อยู่ในอำนาจได้นาน 2 ปีเศษ แต่เหตุที่แบ่งแยกทหารออกจากการเมืองและการขาดฐานกำลังทหารสนับสนุน ทำให้ถูกรัฐประหาร ในปี 2534³²

ในปี พ.ศ. 2523 ยุติศักดิ์ เอกอัคร ศึกษาเรื่อง "ผู้นำทางการเมืองระดับท้องถิ่น : การศึกษาเฉพาะกรณีเกี่ยวกับบทบาทและอำนาจทางการเมืองของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภออำนาจเจริญ จังหวัดอุบลราชธานี ในช่วงปี พ.ศ.2521-2522." เพื่อทราบถึงบทบาทและอำนาจของผู้ใหญ่บ้านในการที่จะเอื้อต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย

ข้อมูลในการศึกษาใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากหนังสือ บทความ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น ข้อมูลปฐมภูมิได้มาจากการสัมภาษณ์

ผลการศึกษาพบว่า ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างบทบาท และอำนาจทางการเมืองกับประสิทธิภาพและการอุทิศทางการเมือง และความสามารถในการติดต่อกับบุคคลและสถาบัน มีอิทธิพลทางเศรษฐกิจและการเมืองนอกหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านที่ดำรงตำแหน่งในระยะเวลาสั้นไม่จำเป็นต้องมีบทบาททางการเมืองต่ำเสมอไป ฐานะทางเศรษฐกิจมีส่วนช่วยสร้างคะแนนนิยมได้มากแต่ไม่เสมอไป ส่วนอายุของผู้ใหญ่บ้านมีผลต่ออำนาจทางการเมืองอย่างชัดเจน³³

³²สุนทร โดรอด, "ความเป็นผู้นำทางการเมืองของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตสาขาวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536) หน้า 5, 137.

ในปี พ.ศ. 2524 วีรัตน์ แก้วกล้า ศึกษาเรื่อง"พรรคการเมืองกับการสร้างผู้นำทางการเมือง" ศึกษาว่าตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี 2475-2523 เป็นช่วงที่พรรคการเมืองอ่อนแอทหารมีบทบาททางการเมืองสูง พรรคการเมืองมีการสร้างผู้นำอย่างไร

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา ได้จากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ จากหนังสือ บทความ หนังสือพิมพ์ สารานุกรมเป็นต้น และข้อมูลปฐมภูมิได้จากการสัมภาษณ์

ผลการศึกษาพบว่า พรรคการเมืองยังไม่สามารถสร้างผู้นำทางการเมืองได้เพราะพรรคยังอ่อนแอ และขาดความต่อเนื่อง การรัฐประหารเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาพรรคการเมือง นอกจากนี้พรรคยังขาดฐานสนับสนุนจากประชาชนและกลุ่มผลประโยชน์ จึงต้องประสบปัญหาในการระดมสรรพกำลังทางการเมืองอยู่ต่อไป³⁴

ในปี พ.ศ. 2531 สาธิต ชวะโนทัย ศึกษาเรื่อง"การเลือกสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองไทย" ศึกษาว่า พรรคการเมืองไทยมีแนวความคิดในการเลือกสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งอย่างไร และในการสรรหาผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้นมีเกณฑ์อย่างไร

ข้อมูลทุติยภูมิจาก หนังสือ บทความ รายงานการวิจัย เป็นต้น ข้อมูลปฐมภูมิ ได้มาจากการสัมภาษณ์

จากการศึกษาพบว่า ระบบการเลือกสรรของพรรคการเมืองไทยมีลักษณะคล้ายคลึงกันในหลักการในส่วนที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในของพรรคแต่คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่พรรคการเมืองไทยมีความต้องการตรงกันคือ ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี มีประสบการณ์ทางการเมืองโดยจะให้ความสำคัญน้อยต่ออุดมการณ์ทางการเมือง³⁵

³³ ยุติศักดิ์ เอกอัคร, "ผู้นำทางการเมืองระดับท้องถิ่น : การศึกษาเฉพาะกรณีเกี่ยวกับบทบาทและอำนาจทางการเมืองของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภออำนาจเจริญ จังหวัดอุบลราชธานี ในช่วงปี พ.ศ. 2521-2522 "(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523) หน้า 30,137.

³⁴ วีรัตน์ แก้วกล้า, "พรรคการเมืองกับการสร้างผู้นำทางการเมือง" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2524) หน้า จ.

³⁵ สาธิต ชวะโนทัย, "การเลือกสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ,2531) หน้า 13, 180-183.

ในปี พ.ศ. 2535 ปิยพงษ์ นันต์ธนะ ศึกษาเรื่อง "การเลือกสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองไทย : กรณีศึกษาพรรคประชาธิปัตย์และความหวังใหม่" ศึกษาว่าลักษณะการสรรหา แนวความคิดและหลักเกณฑ์ในการเลือกสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคประชาธิปัตย์และความหวังใหม่ ว่ามีความคล้ายคลึงกันหรือแตกต่างกันอย่างไร

ข้อมูลได้จากเอกสาร หนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์ต่างๆ และการสัมภาษณ์นักการเมืองของพรรคประชาธิปัตย์และความหวังใหม่

ผลการศึกษาพบว่า การเลือกสรรของพรรคประชาธิปัตย์ และความหวังใหม่จะให้ความสำคัญกับความมีประสบการณ์ทางการเมือง ฐานะทางเศรษฐกิจ ฐานะทางสังคม บทบาทภายในพรรคและอุดมการณ์ทางการเมือง แต่ถ้าจะเปรียบเทียบกันทั้งสองพรรค พบว่าพรรคประชาธิปัตย์จะให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับฐานะทางสังคม ชื่อเสียง ในขณะที่พรรคความหวังใหม่ จะให้ความสำคัญในเรื่องประสบการณ์ทางการเมืองและฐานะทางเศรษฐกิจ³⁶

ในปี พ.ศ. 2538 เสนีย์ คำสุข ศึกษาเรื่อง "ระบบพรรคการเมืองไทย พ.ศ.2512-2534" ศึกษาว่า "พรรคการเมืองไทยคืออะไร" และมี "ปัจจัยอะไรบ้างที่ทำให้พรรคการเมืองไทยมีรูปแบบเช่นนั้น" การศึกษาจะเน้นเรื่องการก่อเกิดพรรค การเปลี่ยนแปลงของพรรคโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงปี พ.ศ. 2512-2534

ข้อมูลได้มาจากหนังสือ บทความ รายงานวิจัย หนังสือพิมพ์ เป็นต้นรวมถึงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นักการเมือง

ผลการศึกษาพบว่า พรรคการเมืองไทยก่อตั้งขึ้นโดยคนกลุ่มเล็กๆ ส่วนใหญ่เป็นนักการเมืองที่มีหรือเคยมีบทบาทในรัฐสภา คนเหล่านี้รู้จักกันเป็นการส่วนตัว หรือเป็น "พวก" เดียวกันโดยยกย่องให้ผู้นำคนหนึ่งเป็นหัวหน้าพรรค มีจุดประสงค์เพื่อหาสมาชิกลงสมัครรับเลือกตั้งทั้งไป ซึ่งอาจจะดึงคนกลุ่มอื่นเข้ามาร่วมด้วย มักจะประสบปัญหาขัดแย้งกันได้ง่าย ถ้าการจัดสรรผลประโยชน์ไม่ลงตัวจนอาจจะมีการแยกตัวไปของบางกลุ่ม เป็นวัฏจักรของระบบพรรคการเมืองไทย³⁷

³⁶ปิยพงษ์ นันต์ธนะ, "การเลือกสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองไทย : กรณีศึกษาพรรคประชาธิปัตย์และพรรคความหวังใหม่" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535) หน้า 10, 173-176.

³⁷เสนีย์ คำสุข, "ระบบพรรคการเมืองไทย พ.ศ.2521-2534" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538) หน้า 528-531.

จากผลงานการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องมีส่วนช่วยเปิดโอกาสสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผลการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาทั้งการศึกษากภาวะผู้นำในระดับปัจเจกชน ผู้นำในระดับการเมืองท้องถิ่น ระดับพรรคการเมือง และในระดับระบบพรรคการเมือง

ในระดับปัจเจกชนและในระดับการเมืองท้องถิ่น ช่วยให้เราไปถึงปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำ เช่น นโยบาย อายุของผู้นำ ฐานะทางการเงิน ฐานที่สนับสนุน สภาพการณ์ทางการเมือง ฯลฯ

ในระดับพรรคการเมือง การสร้างผู้นำของพรรคการเมืองในยุคที่ทหารยังมีบทบาททางการเมือง พรรคมีความอ่อนแอจึงไม่สามารถสร้างผู้นำทางการเมืองได้ แต่ในยุคปัจจุบัน เงื่อนไขทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ได้เปลี่ยนไป จึงเป็นที่น่าสนใจว่าการสร้างผู้นำรุ่นใหม่ของพรรคการเมืองไทยนั้นเป็นอย่างไร ส่วนผลงานการวิจัยเรื่องการเลือกสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้นทำให้ทราบถึงการเลือกสรรของพรรคการเมืองในช่วง 10-15 ปีที่ผ่านมา เป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาในประเด็นของการเลือกสรรในยุคปัจจุบัน

ส่วนผลงานการศึกษา ในระดับระบบพรรคการเมืองนั้น ศึกษาในช่วงปี พ.ศ. 2512 – 2534 ซึ่งเงื่อนไขทางสังคมก็ต่างไปจากยุคปัจจุบัน ผลงานชิ้นนี้สรุปว่า พรรคการเมืองไทยจัดโครงสร้างกันแบบ “ระบบพวก” การสร้างผู้นำก็จะอยู่ในขอบเขตของคนกลุ่มเดียวกัน แต่ในยุคปัจจุบัน โครงสร้างทางการเมืองน่าจะเปลี่ยนแปลงไปบ้าง ผู้นำที่เป็นผลผลิตของระบบพรรคการเมืองไทยในยุคนี้น่าจะแตกต่างจากเดิม การศึกษาเรื่องการสร้างผู้นำรุ่นใหม่ของพรรคการเมืองไทยน่าจะมีคำตอบสำหรับเรื่องนี้